

визначатиметься ринковою кон'юнктурою;

2) впровадження прогресивних систем землеробства, науково обґрунтованих сівозмін і передової технології виробництва;

3) послідовна інтенсифікація виробництва шляхом раціональної хімізації і докорінного поліпшення землі тощо[3].

Література

1. Даниленко А.С. Актуальні проблеми та перспективи розвитку земельних відносин//Агро світ.-2006.-№4.-с.18-23
2. Кулініч В.В. Земельні ресурси України: необхідність еколого-економічної оптимізації використання//Землеустрій і кадастр.-2007.-№1.-с.20-23
3. Мартин А.Г. Особливості зміни категорії за основним цільовим призначенням земель с/г призначення//Землеустрій і кадастр.-2005.-№4.-с.13-22

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Смолій В.В.

Науковий керівник: Колесник Т.В., асистент

У статті розглянуто особливості процесів реструктуризації підприємств в Україні. Проаналізовано основні чинники, які впливають на процеси реструктуризації в умовах економіки перехідного періоду. Наведено перелік заходів щодо підтримки державою процесів реструктуризації в реальному секторі економіки

Вступ. Ключовою проблемою української економіки на сучасному етапі є не стільки збереження макроекономічної стабільності, скільки забезпечення стійкості і стабільності економічних процесів на мікрорівні і, насамперед, прискорення адаптації промислових підприємств до нової кон'юнктури, а також макроекономічних та інституційних параметрів їх функціонування. Окремі підприємства намагаються розв'язати цю проблему шляхом застосування власних локальних стратегій реструктуризації, які не забезпечують комплексний підхід, достатню глибину змін, що відбуваються на підприємстві. У зв'язку з цим необхідно розробити типові методичні рекомендації, які давали б уявлення менеджменту підприємств про те, як організувати реструктуризацію підприємства, в якій послідовності її слід здійснювати, як провести діагностику підприємства і розробити проект (бізнес-план) реструктуризації, нарешті, як оцінити результати реструктуризації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням реструктуризації підприємств в умовах зміни форм власності приділяють увагу такі економісти: О.І. Амоша, І.П. Булєєв, В.О. Пославський, Л.І. Тараш, Л.А. Толстоухова, В.В. Чепоров та інші. У дослідженнях значна увага приділяється фінансовій та операційній реструктуризації, яка дозволяє стимулювати зростання ефективності виробництва і мінімізувати видатки. Разом з тим, не зважаючи на велику увагу, приділену цій тематиці, багато аспектів питання оптимізації процесу реструктуризації підприємств все ще залишаються остаточно не з'ясованими. На сьогодні важливого значення набуває достатньо чітке й адекватне визначення суті процесів реструктуризації на рівні підприємств, їх методичне забезпечення, а також ухвалення державою заходів з підтримки і полегшення реальної реструктуризації підприємств як до приватизації, так і після її проведення.

Мета дослідження. Виявлення чинників, які в найближчій перспективі можуть мати найбільш істотний вплив на ключові напрямки реструктуризації підприємств. Вироблення рекомендацій, які дозволять оптимізувати процес реструктуризації в умовах економіки перехідного періоду.

Виклад основного матеріалу. У ході розробки і реалізації заходів реструктуризації перевагу варто віддавати заходам, що мають інноваційний характер.

Повномасштабна реструктуризація промислових підприємств вимагає застосування прогресивних технологій і розвитку інноваційного підприємництва. Відновлення основного капіталу, розвиток кадрового потенціалу є наслідком широкого кола інновацій у процесі реструктуризації, їхнє використання є необхідною умовою безупинного підвищення ефективності і розвитку підприємства. Тому без здійснення технологічних, технічних і насамперед адміністративних інновацій реструктуризація позитивних результатів не принесе.

Використання системи моніторингу, тобто проведення комплексного спостереження і дослідження змін зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.

Процеси реструктуризації протікають на підприємствах безперервно, тому регулювання OEM реструктуризації підприємства можливе на основі безперервного моніторингу внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства. На ряду з відстеженням результатів власної діяльності основна мета моніторингу — постійне відстеження, контроль і регулювання економічних, політичних, соціальних, технологічних факторів, що обумовлюють необхідність і характер процесів реструктуризації Підприємство — це насамперед система соціальна. У центрі управління підприємством люди, що є основою будь-якої організації. Здібності людей

домагатися поставлених цілей, їхній Інтелект, мотиви поведінки визначають рівень самоорганізації підприємства. Ефективність процесів реструктуризації більшою мірою залежить від здібностей персоналу управління ефективно керувати цими процесами. Тому реструктуризація повинна бути спрямована насамперед на розвиток здібностей персоналу підприємства за рахунок забезпечення постійного професійного його росту.

Розробка і реалізація стратегії, що визначає напрямки, послідовність і заходи реструктуризації для досягнення цілей підприємства [1, с.40].

Стратегія реструктуризації є основою проведення реструктуризації і повинна описувати основні напрями, методи і засоби досягнення цілей ефективного функціонування і розвитку. Відповідно, стратегія реструктуризації є складовою стратегії розвитку підприємства і необхідною умовою її реалізації.

Реальна реструктуризація є елементом технології виявлення поточних і перспективних резервів розвитку підприємства, використання яких дозволяє підвищити ефективність його діяльності на користь власників даного підприємства. У нинішній ринковій ситуації переважна більшість вітчизняних підприємств не має або має невелику можливість управляти своїми прибутками, оскільки для одних підприємств попит і умови їх збуту визначені жорсткими вимогами зовнішніх конкурентних ринків, а для інших - вельми звуженим внутрішнім попитом. Відсутність внутрішніх джерел фінансування, а також низька інвестиційна привабливість не дозволяє очікувати істотного притоку зовнішніх інвестицій для технічного і технологічного оновлення з метою підвищення конкурентоспроможності підприємств. З цієї причини одним із ключових напрямків реструктуризації підприємств у найближчій перспективі буде істотне зниження витрат, яке базується на дієвому удосконаленні системи управління витратами [2, с.141].

Проблема управління витратами підприємства в сучасних умовах господарювання повинна розв'язуватися, передусім, шляхом чіткого розподілу відповідальності між різними структурними підрозділами підприємства. Така реорганізація управління витратами на підприємстві повинна здійснюватися в контексті концепції центрів відповідальності, згідно з якою встановлюється взаємозв'язок розподіл витрат і функцій конкретних структурних підрозділів (а в ідеальній ситуації — конкретних працівників). Підприємство, яке реструктуризується, характеризується певними особливостями, що відрізняють його від підприємства, яке працює у стабільному режимі:

- необхідність «відсікання» певних структурних підрозділів, які не мають прямого відношення до виробничо-комерційної діяльності підприємства або мають надмірні об'єми функціонування (шляхом припинення діяльності, передачі на баланс інших підприємств і організацій, продажу або перетворення їх у самостійні суб'єкти господарювання);
- необхідність приведення об'єму функціонування по основному напрямку діяльності (об'єму виробництва) до величини попиту, який скоротився, або до параметрів його якісної зміни;
- необхідність зниження собівартості конкретної продукції для підвищення її конкурентоспроможності за ціною;
- необхідність зниження загальної величини витрат для приведення підприємства в режим беззбиткової, а в подальшому прибуткової роботи.

Враховуючи важливість організації на підприємствах, які реструктуризуються ефективною системи управління витратами, а також наявність позитивного досвіду у деяких успішних у реформуванні підприємств, доцільно також організувати широке розповсюдження цього досвіду і створення відповідного типового методичного забезпечення. У більшості підприємств, особливо великих, надмірні витрати пов'язані із зайвою виробничою потужністю при попиті, який скоротився, а також із необхідністю утримувати значну соціальну інфраструктуру, що повинна передаватися на баланс органів місцевого самоврядування, проте внаслідок відсутності в їх бюджетах відповідних засобів, об'єкти соціальної інфраструктури в більшості випадків залишаються під опікою підприємств. Також необхідно звільнити підприємства, що реструктуризуються, від сплати податку на землю в частині стягнення з ділянок, зайнятих законсервованими об'єктами [3, с.29-33].

У тих випадках, коли підприємства, які реалізують проекти реструктуризації, продають або передають іншим підприємствам або організаціям зайві активи, доцільно звільнити ці операції від сплати податку на додану вартість, а засоби, отримані підприємствами від реалізації цих активів, слід у повному об'ємі залишати підприємствам для фінансування планових заходів щодо реструктуризації.

Висновки. Таким чином, однією з основних умов успішного здійснення процесу реструктуризації підприємств є відхід від стихійності при її здійсненні до плановірності і послідовності, що особливо важливо з урахуванням складних і суперечливих процесів побудови соціально орієнтованої ринкової економіки. Перераховані вище рекомендації не вичерпують весь можливий спектр заходів щодо підтримки державою процесів реструктуризації в реальному секторі економіки, проте їх ухвалення дозволить істотно прискорити процеси реструктуризації в промисловості.

Література

1. Лепьохін О.В. Формування організаційно-економічного механізму реструктуризації підприємства// Економіка та держава.-2008.-№6.-с.39-40.
2. Семенова Д.О., Вовк О.С. Деякі аспекти процесів реструктуризації підприємств в умовах економіки перехідного періоду//Актуальні проблеми економіки.-2007.-№8.-с.139-142.
3. Прушківський В.Г. Моделі процесів реструктуризації промислових підприємств//Інвестиційна практика та досвід.-2008.-№3.-с.29-33.